

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Рая Мадгерова

върху дисертационен труд за присъждане на образователно-научна степен „доктор“ по научна специалност „Икономика и управление (индустрия)“, професионално направление 3.7. Администрация и управление, на тема:

„Особености в управлението на работната заплата в мебелната промишленост“,

разработен от докторант в редовна форма на обучение

Деница Стойчева Стефанова-Богданска

Рецензията е изготвена съгласно заповед на Ректора на ЮЗУ „Неофит Рилски“ № 3626/16.12.2014 г.

I. Кратки биографични данни

Деница Стефанова – Богданска е родена през 1974 г. Тя завършва висшето си образование в Югозападен университет „Неофит Рилски“ – Благоевград, където през 1996 г. придобива ОКС „бакалавър“ по специалност „Педагогика на обучението по техника и технологии“ (специализация „Лека промишленост“), а през 2003 г. – ОКС „магистър“, специалност „Финанси“ (специализация „Публични финанси“).

През 2010 г. Деница Богданска е приета за докторант в редовна форма на обучение по докторска програма „Икономика и управление (индустрия)“, професионално направление 3.7. „Администрация и управление“ към катедра „Мениджмънт и маркетинг“ в Стопанския факултет на ЮЗУ „Н. Рилски“ - Благоевград. Паралелно с обучението като докторант тя е избрана и води

семинарни занятия като гост-преподавател в Стопанския факултет, а от месец септември 2013 г. е асистент в катедра „Мениджмънт и маркетинг“ в същия факултет.

II. Обща характеристика на дисертационния труд

Представеният за разглеждане дисертационен труд поставя на вниманието винаги актуалният въпрос за управлението на работната заплата, който има специфични аспекти в условията на пазарна икономика, проявяващи се на основата на непрекъснатите динамични промени във външната среда и състоянието на предприятията. Изследването е насочено към мебелната промишленост - един от секторите на икономиката, състоящ се от голям брой предприятия предимно от малкия и средния бизнес и поради това имащ редица проблеми, свързани с организацията на заплащането на труда.

Дисертационният труд е в обем от 249 страници. Допълнително още 47 страници са отделени за приложенията към него, които са представени коректно.

Разработката е структурирана и балансирана правилно - включва въведение, обосноваващо актуалността и значимостта на темата на изследването, три глави, заключение, списък на литературните източници и приложения.

Ползваните литературни източници са 211, като 125 са на кирилица (български и руски език), 52 на английски език и 34 са Интернет - източници. Включват се заглавия на български и чуждестранни автори, включително документи и нормативни актове. Видно е, че за разработването на труда и доказването на издигнатата научна теза е проучена, систематизирана и анализирана голям обем информация. Този богат набор от литературни източници и друга информация е предпоставка за доброто разработване на проблема. Систематизиран и анализиран е и голям обем официални статистически данни за състоянието, динамиката в развитието и други показатели във връзка с работната заплата общо и на секторно равнище, както и резултати от проведено собствено емпирично изследване. Това е важна предпоставка за извършването на анализите и оценките и постигането на формулираните цел и задачи.

Правилно са определени обектът, предметът, основната научна теза, целта и задачите. Като **обект на изследването** се определя заплащането на труда в мебелната промишленост. Неговият **предмет** е управлението на работната заплата и търсенето на възможности за ефективно преодоляване на проблемите, свързани с нейното управление. **Научната теза** гласи, че разкриването на специфичните особености при формирането на работната заплата в мебелния бранш ще доведе до по-целесъобразното ѝ управление. **Целта** на труда е насочена към анализиране на състоянието и проблемите на заплащането на труда и особеностите на формиране на работната заплата и разкриването на подходи за по-доброто управление на този процес.

Формулирани са 4 изследователски задачи, насочващи вниманието на автора към основните теоретични и практически проблеми на управлението на работната заплата.

Използваните методи за изучаване на проблема са подходящи за конкретното изследване – сравнителен анализ, метод на експертните оценки, статистически методи - анкетен метод, едномерен и двумерен честотен анализ, корелационен анализ, графичен и табличен метод и др. Разработена е методика за изучаване на проблема и изследването е методически издържано. То е отграничено времево и пространствено, с конкретно определен обхват, включва достатъчно дълъг период от време, позволяващ да се проследи изменението в работната заплата в мебелното производство в България.

Като цяло дисертационният труд се отличава с прецизност, логическа последователност, задълбоченост на изследването и стремеж да се разглеждат проблемите в комплекс, в тяхната взаимна връзка и зависимост.

Въведението задълбочено и аргументирано разкрива актуалността на темата на дисертационния труд.

Първа глава поставя акцент върху теоретико-методическите въпроси на управлението на човешките ресурси и на системата за стимулиране и заплащане на труда. В нея на основата на задълбочено проучване на литературните източници се анализират различни становища, теории и модели и се обобщават и систематизират научните достижения в разглежданата област.

В тази част правилно се разглеждат въпросите на управлението на човешките ресурси и заплащането на труда и се поставят проблеми, свързани с цената на работната сила, регулирането на работната заплата, измерването на вложения труд в количествено и качествено отношение и системите за стимулиране на персонала. Систематизирани са базовите понятия, свързани с мотивацията и стимулирането, изведени са функциите на цената на труда и са посочени и групирани факторите, въздействащи върху формирането ѝ. Обстойно се разглеждат различните методи за нормиране и оценка на труда.

Важно познавателно значение има анализът на световната практика за оценка на труда. Авторката е използвала възможността да сравни с нея българската практика и да установи наличието на съществени различия в избора и вида на конкретните фактори, показатели и критерии за оценка.

Направена е оценка на различните системи на заплащане на труда. Анализирани са критически методите за определянето на минималната и основната работна заплата.

Във **втора глава** с цел осъществяване на по-пълнен и задълбочен анализ на измененията на работната заплата в мебелния сектор се разглеждат и анализират макроикономическите индикатори за страната и за Благоевградска област.

Необходимо е да се отбележи, че тази глава заслужава оценка характеристиката на мебелната промишленост като динамично развиващ се сектор на икономиката в ЕС и България и по-конкретно статистическият анализ на предприятията от сектора в България в различни аспекти, който предоставя възможност да се идентифицират неговите особености, проблеми и възможности за развитие. Тази глава с поставените в нея въпроси и извършените анализи се явява основа за установяването на проблемите и особеностите на управлението на работната заплата в мебелния сектор.

Трета глава – „Особености и проблеми на заплащането на труда в мебелните предприятия“ има основно значение в дисертационното изследване. Тя се отличава със задълбочени анализи, за чието осъществяване са приложени

различни методи. В хода на изложението докторантката акцентира върху следните въпроси:

- 1) практиката на минималната работната заплата в някои европейски страни;
- 2) системите на заплащане на труда в мебелната промишленост;
- 3) равнището и динамиката на работната заплата в България във връзка с брутния вътрешен продукт и броя на наетите лица, както и динамиката на средната работната заплата в мебелното производство за периода 2000 - 2012 г. за страната и в областите Благоевград, София, Пловдив и Варна.

Изводите и оценките в тази глава се основават освен на официални статистически данни от НСИ и на резултати от собствени проучвания. За установяване на практиката на формиране на работната заплата е осъществено проучване в мебелни предприятия от Благоевградска област, в резултат от което докторантката прави изводи относно преобладаващата форма на заплащане на труда (повременна) и източника на проблемите при формирането и управлението на работната заплата в сектора (размера на предприятията - главно микро- и малки и разликите в равнището на използваните технологии, което влияе върху нормирането на труда).

За оценяване на практиката на управлението на работната заплата в сектора е реализирано и представително анкетно проучване, при което с помощта на едномерен и двумерен честотен анализ е анализирано мнението на две категории заети лица в мебелната промишленост – 1) на служители и работници и 2) на мениджъри и функционални специалисти. В резултат от анализите са направени изводи за особеностите при формирането и управлението на работната заплата в сектора.

Анализите и характеристиките имат висока научна и приложна стойност от гледна точка разширяването на знанието в тази област и извеждане на практически проблеми, свързани с формирането на работната заплата в мебелната промишленост. Важно приносно значение имат разработеният модел за ефективно управление на работната заплата в сектора и изведените препоръки за усъвършенстване на този процес.

Направените в края на всяка от трите глави изводи представляват ясно изразено обобщение на представените становища и резултатите от проучванията, изразяват мнението на автора и акцентират върху някои въпроси с базов характер.

III. Оценка на научните и практическите резултати и приноси

Формулираните от автора приноси могат да бъдат обособени в две основни групи – с научно-теоретичен и научно-приложен характер.

Приноси с научно-теоретичен характер:

▲ Доразвити и конкретизирани съобразно спецификата на мебелното производство са основни понятия, свързани с управлението на работната заплата в съвременните динамични условия.

▲ Доказана е докторската теза, че разкриването на специфичните особености на формиране на работната заплата в мебелния сектор е предпоставка за ефективното ѝ управление.

Приноси с научно-приложен характер:

▲ Изведени са практически проблеми на мебелния сектор по отношение управлението на работната заплата и са идентифицирани факторите, влияещи върху този процес. На тази база е обогатено знанието в тази област.

▲ Разработена е методика за изследване особеностите на формирането и управлението на работната заплата в предприятията от мебелния сектор.

▲ Предложен е модел за ефективно управление на работната заплата, съобразен със спецификата на мебелното производство.

Основните приноси разкриват точно извършеното по дисертационния труд и са лично дело на автора. Справката за приносите отразява конкретните постигнати научни и приложни резултати.

Докторантката е успяла да реализира поставените цел и задачи. Разработеният дисертационен труд разкрива нейните изследователски качества. Той е самостоятелна разработка, с висока стойност и оригинален научно-приложен характер, с добра перспектива по отношение на конкретното практическо приложение и задълбочаване на изследователската дейност.

Резултати от разработваните в дисертационния труд проблеми са представени в 7 публикации в специализирани научни издания, което е предпоставка за осигуряването на тяхната известност сред научната общност.

Разработеният автореферат съответства точно на съдържанието на дисертационния труд.

IV. Критични бележки и препоръки

Критични бележки:

1. В стремежа си да направи по-пълно и обхватно изследването в първа и втора глава докторантката поставя редица теоретични и практически проблеми, които са добре разработени и анализирани, но не винаги е добре обоснована връзката им с основния проблем (напр. въпросите за сертифициране, конкурентоспособност и клъстери в мебелното производство). По-ясното изразяване на връзката им с работната заплата и особеностите ѝ в сектора би допринесло за внасяне на по-голяма точност и прецизност.

2. С оглед по-голяма пълнота на анализа би могло да се разгледа връзката между работната заплата и производителността на труда в сектора.

3. Необходимо е по-ясно и категорично подчертаване на собственото мнение по теоретичните проблеми и засилване критичността на анализа по отношение на методиките за оценка на труда и системите за заплащане.

Препоръки:

Имайки предвид актуалността на проблема и потенциала на идеите на докторантката ѝ препоръчвам да запознае мениджърите на предприятията от сектора с разработените от нея препоръки за усъвършенстване на системата за заплащане на труда и особено с модела за управление на работната заплата с цел неговото бъдещо апробиране, усъвършенстване и използване.

Към докторантката имам следния уточняващ въпрос:

Да се формулират по-съществените разлики между управлението на работната заплата в мебелната промишленост и съществуващата практика в сферата на материалното производство.

IV. Заключение

Критичните бележки и препоръките не намаляват достойнствата на дисертационния труд. Докторантката притежава изследователски качества, което е видно, както от представената разработка, така и от публикациите, свързани с нея.

Предложената разработка е сериозен изследователски труд, който заслужава висока оценка. Той съответства на изискванията за присъждане на образователната и научна степен “доктор”.

На основата на безспорните научни приноси и съществената научно-приложна значимост на дисертационния труд изразявам своето положително становище и **предлагам на членовете на почитаемото научно жури на Деница Стойчева Стефанова - Богданска да бъде присъдена образователната и научна степен “доктор” по научната специалност “Икономика и управление (индустрия)”**.

26.01. 2015 г.

Благоевград

Рецензент:

проф. д-р Р. Мадгерова